

Zelená mobilita je sdílená kolektivní odpovědnost

Zelenou mobilitu chápeme komplexně. Nezohledňuje pouze dopravní prostředky, které umělci, umělkyně a pracující v kultuře používají, ale také kontext, v němž pracují, důvody jejich mobility a dopady toho, co dělají v cíli své cesty i po návratu zpátky do svého místního prostředí.

Zelená mobilita je kolektivní odpovědností, která zahrnuje jak ty, kdo z mobility těží, tak ty, kdo ji finančně podporují. Musí zohledňovat sociální, politické, ekonomické, infrastrukturní, environmentální a etické rozměry, které ji rámují.

Udržitelnost a mobilita se často zdají být v rozporu. Jak může být kulturní sektor v tomto ohledu odpovědnější vůči životnímu prostředí a zároveň být v kontaktu se zahraničím?

Z hlediska environmentální udržitelnosti se oba pojmy mohou zdát protichůdné, protože pojem „mobilita“ je příliš často redukován na otázku dopravních prostředků, zatímco kulturní mobilita je mnohem víc než jen cesta z bodu A do bodu B. To chceme zdůraznit a obhájit v naší navrhované holistické definici „zelené mobility“ v kultuře, která je citována výše.

Spojení udržitelnosti a mobility by pro nás mělo být způsobem, jak znovu objevit spravedlivější modely spolupráce, které budou více založené na místním kontextu a budou otevřené větší rozmanitosti umělců, umělekýň a dalších profesionálů v kultuře, umožní prodloužit čas strávený na daném místě, pokud to jde, a umožní vytvořit silnější a trvalejší vazby...

V kontextu udržitelné mobility je také třeba zohlednit, že ne všichni mají stejné příležitosti a přístup ke zdrojům. Výroční zpráva On the Move [Cultural Mobility Yearbook 2025](#) upozorňuje na přetrvávající obrovské rozdíly v možnostech rozvíjet svou uměleckou praxi v závislosti na tom, kde se ve světě nacházíte: „Evropa je podle našich údajů neaktivnějším regionem, což odráží vyšší úroveň financování kulturních cest do zahraničí. V roce 2024

mělo 73,7 % všech výzev buď organizátora se sídlem v Evropě, nebo podporovalo mobilitu do tohoto regionu.“

Přístupem založeným na klimatické spravedlnosti hájíme myšlenku, že změna klimatu by měla být spíše způsobem, jak znovu objevit mezinárodní vzorce kulturní spolupráce, než aby byla novou formou překážky pro umělce a pracující v kultuře, kteří působí v méně propojených a podporovaných regionech, pro něž jsou mobilita a přeshraniční spojení životně důležité.

Udržitelnost je v posledních letech pro network On the Move velkým tématem. Můžeš přiblížit, jaká je vaše politika environmentální udržitelnosti? Jak se prakticky promítá do aktivit sítě, například do organizace vaší největší akce – Fóra kulturní mobility v Rize (Cultural Mobility Forum) nyní v dubnu?

Politika environmentální udržitelnosti sítě On the Move byla vypracována ve spolupráci s členskou organizací The Green Room, která má odborné znalosti v oblasti environmentální udržitelnosti v uměleckém a kulturním sektoru a v otázkách mobility. Jedná se o dokument, který rámuje naše hodnoty, vnitřní nastavení a související opatření pro ekologizaci našich postupů na všech úrovních činnosti sítě. Jedná se o klíčový referenční dokument, který například zdůrazňuje základní definice (kulturní mobilita, zelená mobilita, spravedlivá mobilita) a také praktické způsoby jejich řešení v souladu s ekocertifikací SHIFT pro sítě (klíčové závazky, udržitelný akční plán, cestovní politika atd.).

Pokud jde o Fórum kulturní mobility v Rize, je třeba zvážit například následující body:

- jak vypočítáme dopad uhlíkové stopy osob, jejichž cestovní náklady hradíme (tým, členové rady, řečníci, moderátoři, zpravodajové atd.),
- způsob, jakým koncipujeme fórum a související aktivity (včetně exkurzí a navazujících networkingových setkání s místní scénou v Rize), abychom optimalizovali cestování lidí,
- způsob, jakým do fóra, valného shromáždění OTM a souvisejících zasedání pracovních skupin začleňujeme téma kulturní mobility a environmentální udržitelnosti,
- 11 podmínek, na kterých jsme se dohodli s Northern Dimension Partnership on Culture, naším místním partnerem a členem, abychom se

vyhnuli vzniku odpadu, šetřili energie a omezili negativní dopad konání akce (nepoužívání plastových lahví, nepoužívání tašek nebo tištěných materiálů, lokální potraviny, vegetariánský catering atd.).

Zmínila jsi ekocertifikaci SHIFT pro sítě. Jak se dá o kulturním networku říct, že funguje udržitelně?

Ekocertifikace SHIFT pro sítě vychází z manuálu, který vypracovalo 9 evropských kulturních networků, včetně sítě On the Move, v rámci projektu ERASMUS v roce 2019–2021. V něm jsme se zaměřili na ekologickou stopu spojenou s provozem mezinárodních kulturních sítí. Jsou to pokyny, které slouží jako referenční dokument pro organizace, které usilují o minimalizaci své ekologické stopy, optimalizaci ekologicky udržitelných postupů a slouží jako příklad dobré praxe pro jednotlivé členy i další sítě. Záměrně jsou otevřené s cílem inspirovat strukturální organizační změny v kulturních odvětvích v nejširším slova smyslu¹.

Vypracovali jsme je s dalšími nadnárodními kulturními networky s ohledem na naše specifické potřeby a ekosystémy fungování (setkání a cesty jsou největším dopadem našich aktivit, máme malý tým někdy pracující na dálku z různých zemí, pořádáme koprodukční akce s každoročně se měnícími podmínkami v závislosti na kontextu atd.).

Od roku 2023 ve spolupráci s organizacemi Culture for Climate Scotland a Vector 42 jsme následně vypracovali certifikaci, která se skládá z různých směrnic (řízení, komunikace, akce, cestování, kancelář atd.) formulovaných na základě pravidelného hodnocení naší práce, vzájemného učení, kolektivního školení a závěrečného auditního setkání.

Tento přístup možná není ani tak o tom, jak učinit síť udržitelnější, jako spíše o tom, jak začlenit otázku environmentální udržitelnosti do způsobu naší práce, organizace, komunikace, sběru dat... a s ohledem na zaměření On the Move ji následně aplikovat do rozličných témat spojených s uměleckou mobilitou.

¹ <https://shift-culture.eu/achieve-environmental-sustainability-in-your-work/shift-eco-guidelines-for-networks/>

On the Move nabízí Travel decision tool, který pomáhá při rozhodování, zda se účastnit akce, nebo akci na určitém místě vůbec pořádat. Nástroj se skládá z 15 praktických otázek. Jak jste jej vytvořili? Používáš ho při plánování akcí a cest?

V souladu s naší zmiňovanou politikou udržitelnosti vytvořila organizace The Green Room a její ředitelka Gwendolenn Sharp jednoduchý, ale praktický akční nástroj, který má pomoci nejen při rozhodování o místě konání našeho každoročního fóra, ale také při výběru z mnoha pozvánek, které dostáváme (k vedení workshopu, k vystoupení na konferenci, k účasti na odborných setkáních). Sada otázek je užitečná pro komplexní přemýšlení o mobilitě a účasti: Proč je moje účast důležitá? Čím můžeme jako síť přispět? Můžeme se napojit na jiný kontext a podpořit dosud možná opomíjené příběhy? Co přineseme zpět do vlastního pracovního prostředí?

Například v roce 2024 jsme se zúčastnili 68 akcí: 40 online (59%), 21 živě (31%) a 7 hybridně (10%)². V témže roce jsme se také rozhodli odmítnout pozvání 13 organizací, které nás zvali na různá místa v Belgii, Francii, Litvě, Slovinsku, Španělsku, na Ukrajině a na Tchaj-wanu. Navrhli jsme jim jiné alternativy účasti – doporučili kolegy ze stejných zemí nebo bližšího regionu, poskytli podklady, našli možnost spolupráce při jiné příležitosti...

Nástroj se stal poměrně populárním mezi našimi členy i ostatními sítěmi, dočkal se například adaptace pro hudební projekt Le Périscope v Lyonu nebo překladu do slovinštiny pod hlavičkou infopointu pro mobilitu Motovila³.

Měla bys pro inspiraci nějaké příklady projektů, kterým se daří pěstovat udržitelnou mobilitu v kultuře?

Je jich mnoho, rozdělila bych je do pěti kategorií:

Programy financování mobility: Program Culture Moves Europe⁴ (financovaný Evropskou unií) je jedním z mála příkladů grantu, který zahrnuje

2 Wilson, C. R. (December 2024), On the Move Engagement Report 2024. Brussels: On the Move. <https://on-the-move.org/resources/library/move-advocacy-and-engagement-reports-2024>

3 See the references at the bottom of this page : <https://on-the-move.org/about/sustainability-policy>

4 <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe>

„zelený příplatek“ zohledňující vyšší náklady a čas strávený umělci a kulturními pracovníky, kteří pro své cesty využívají autobus nebo vlak namísto letadla. I když by v některých kontextech mohlo být financování vyšší, měla by tato iniciativa povzbudit a inspirovat ostatní poskytovatele finančních prostředků na mobilitu.

„Zelená“ rezidence ve všech možných ohledech (cestování, obsah, kontext): rezidence SAARI ve Finsku, financovaná Nadací Kone, se popisuje jako „ekologicky udržitelná rezidence“, která zároveň zůstává ve spojení se světem, se zvláštním zaměřením na umělce z globálního jihu.

Cestování jako součást uměleckého projektu: například projekt „The E75 Art Bus“ (součást programu Evropského hlavního města kultury Oulu2026), v jehož rámci umělci zkoumali Evropskou silnici 75, 5 639 km dlouhou trasu, která začíná v norském Vardø a končí v řeckém městě Siteia na Krétě. Autobus projíždí Norskem, Finskem, Estonskem, Lotyšskem, Litvou, Polskem, Slovenskem, Maďarskem, Srbskem, Severní Makedonií a Řeckem a umělci se účastní rezidenčních pobytů v období od dubna do června 2025 (od šesti týdnů do dvou měsíců). Během rezidenčního období v roce 2025 organizátoři zrealizují jednu až tři online akce, které rezidence propojí. Nová umělecká díla vzniklá v rámci projektu bude možné zažít na cestách (na více než 20 zastávkách) a v autobuse. Tento přístup je zajímavý tím, že řeší problém času a vzdálenosti, které jsou spojené s pomalým a udržitelnějším cestováním, a zároveň přehodnocuje způsob, jakým lze tyto prvky využít při navrhování projektu, a to zapojením publika podél trasy⁵.

Měření dopadu, komunikace, jednání na základě nových zjištění: jedním z (mnoha) příkladů je síť IMPALA a její zpráva Impala Carbon Calculator Report pro nezávislá hudební vydavatelství v Evropě.

Reflexe a experimentování: některé evropské projekty, jako například projekt ERASMUS* „Ready, Steady, Go!“, si prostřednictvím zpětné vazby svých účastníků kladou otázky týkající se pojmu ekologické mobility v kontextu

5 Wilson, C. R., Cultural Mobility Yearbook 2025, On the Move, March 2025.
<https://on-the-move.org/resources/library/cultural-mobility-yearbook-2025>

Středomoří. Pokyny, které navrhuji, obsahují také zvláštní odkaz na „zelenou mobilitu otevřenou všem“⁶.

Pro většinu kategorií bychom našli mnoho příkladů, bohužel kromě první kategorie týkající se systému financování mobility. Z našich výročních zpráv vyplývá, že podpora financování delších cest a pobytů a souvisejících změn ve vzorcích mobility je minimální.⁷

Stále existuje mnoho systémových překážek pro zavádění ekologicky šetrnějších principů. Jaké politické změny nebo mechanismy financování by mohly pomoci tyto problémy překonat?

Mnoho umělců a kulturních pracovníků se potýká s finančními a systémovými překážkami na různých úrovních obecně. Brání jim v rozvoji jejich práce a praxe, v touringu, v navazování zahraničních kontaktů nebo setkávání s kolegy, ve vyřizování víz, ve vyjednávání novějších forem smluv (například účast na virtuálním představení namísto účasti na festivalu).

Aspekt „zelené mobility“ lze v tomto kontextu považovat za další vrstvu složitosti, neboť, jak bylo uvedeno výše, pokud je otázka ekologické udržitelnosti rostoucím trendem, není nebo je nedostatečně realizována přizpůsobená finanční podpora udržitelnějších dopravních prostředků, delších rezidenčních pobytů, podpora umělců/rodičů pro delší turné atd. Tuto situaci je třeba aktivněji řešit. Proto se v naší definici zelené mobility zmiňujeme o „sdílené odpovědnosti“ (mezi poskytovateli finančních prostředků, tvůrci politik a uměleckým sektorem jako celkem) a o příležitosti znovu promyslet podporu formátů mobility, které jsou globální ve svém přístupu a zároveň umožňují určitou flexibilitu pro specifické potřeby a kontexty.

Máš na závěr nějakou radu pro ty, kdo chtějí, aby byla jejich mezinárodní spolupráce udržitelnější?

Uvědomte si a zmapujte si, co už děláte, protože obvykle na individuální

6 Editors : Fanny Bouquerel, Marwa Helmy, Move in Med: Mobility stories, Ready, Steady, Go, Roberto Cimetta Fund, Living, Busart, Al Badil, Amuni, 2025. <https://www.cimettafund.org/en/>

7 Wilson, C. R., Cultural Mobility Yearbook 2025, On the Move, March 2025. <https://on-the-move.org/resources/library/cultural-mobility-yearbook-2025>

úrovni nebo v menších organizacích už děláme hodně, aniž bychom o tom věděli. Informujte se. K dispozici je mnoho příruček a sad nástrojů, například ty, které zmiňujeme v rozhovoru. Najděte si v rámci sektoru spojení, pomůže vám to pojmenovat specifičnost vlastní situace, svého kontextu, i toho, co můžete přinést do konverzace o změně vzorce mobility v kultuře vy sami.

Rozhovor vedla Barbora Novotná.

Marie Le Sourd je od roku 2012 generální tajemnicí *On the Move*. Před touto pozicí pracovala v letech 1999–2006 v Singapuru pro kulturní oddělení nadace Asia-Europe Foundation (ASEF) a v letech 2006–2011 vedla Francouzské kulturní centrum v Yogyakartaě v Indonésii.

On the Move je mezinárodní informační network věnovaný umělecké profesní mobilitě. Sdružuje 78 členů z řad kulturních organizací, sítí i jednotlivců z 29 zemí. Od roku 2002 poskytuje zdarma pravidelné a aktualizované informace o příležitostech, podmínkách a možnostech financování mobility v kulturním sektoru, přičemž se dlouhodobě věnuje i advokacii přeshraniční kulturní spolupráce. Network *On the Move* je spolufinancován Evropskou unií a francouzským ministerstvem kultury, díky čemuž může realizovat víceletý program s cílem budování kapacit místních, regionálních, národních, evropských i mezinárodních partnerů a přispívat tak k udržitelnému rozvoji kulturních ekosystémů po celém světě. V rámci IDU funguje ve spolupráci s *On the Move* český infopoint pro mobilitu *CzechMobility.Info*.

Užitečné odkazy

[Cultural Mobility Forum in Riga](#)

[Green Context-specific mobility](#)

[On the Move's Environmental Sustainability Policy](#)

[Travel decision tool](#)

[On the Move newsletter](#)

[EcoArts Nexus – Repository of Knowledge in Arts and Culture, Environment and Funding](#)

[Greening of the Creative Europe Programme – Good Environmental Practices Guide](#)

[Resources from the Cultural Mobility Forum 2023](#)

[Cultural Mobility Yearbook 2023](#)